

Föreläsningar Arkivcentrum 2015

Riksarkivet

Landsarkivet i Uppsala

Tisdag 24 februari

Irène Flygare, Marja Erikson

Skuldsatt i Torstuna –
syndfri i Bishop Hill

Tisdag 24 mars

Per Lundgren

Akademiska sjukhuset –
kulturmiljö i utveckling

Tisdag 21 april

Örjan Simonson

Karolinsk post: Välsmort maskineri och
skjutglada postmästare

Tisdag 29 september

Marlene Hugoson

Berättat i våra arkivsamlingar: Folkliga
traditioner vid Mickelsmäss

Tisdag 27 oktober

Staffan Nyström

Vad har FN med ortnamn att göra?

Onsdag 25 november

Margareta Jonth

Krocktjortel, huppskjorta och tryn mösa –
klädd i Näs, Västerdalarna

Tisdag 24 februari kl. 18.00

Skuldsatt i Torstuna – syndfri i Bishop Hill

Om missväxt, religiös och ekonomisk kris i ett mellansvenskt
fögderi och emigrationen till en utopisk amerikansk koloni.

Föreläsare Irène Flygare och Marja Erikson

Europas sista egentliga hungersnöd inföll vid 1840-talets mitt. För svenskt vidkommande har effekterna av decenniets missväxt ansetts begränsade. Syftet med vårt projekt är att utifrån Torstuna härad undersöka missväxtens lokala omfattning. De källmaterial som förvaras på Uppsala landsarkiv visade en helt annan bild än den gängse historieskrivningen. Missväxten var total i häradet och den påföljande ekonomiska och religiösa krisen utsatte lokalsamhället för stora påfrestningar. Effekterna blev ekonomiska, sociala och religiösa sammanbrott. Inte mindre än 29 % av de självägande bondehushållen slogs ut eller emigrerade till Nordamerika. I källorna kan vi följa individernas desperata kamp för att överleva ekonomiskt, socialt och mentalt.

Irène Flygare är docent i agrarhistoria och forskningschef vid Upplandsmuseet. Marja Erikson är doktorand vid ekonomiskhistoriska institutionen, Uppsala universitet och antikevarie vid Upplandsmuseet.

Landstinget i Uppsala län

Tisdag 24 mars kl. 18.00

Akademiska sjukhuset – kulturmiljö i utveckling

Föreläsare Per Lundgren

Akademiska sjukhusets område är en sammansatt och spännande miljö med många historiska lager, från 1860-talet till idag. Bebyggelsen speglar framstegen inom läkarvetenskapen, skiftande vårdideologier och trender inom byggt teknik, arkitektur och formgivning, men också samhällsutvecklingen i stort. Området är i ständig utveckling för att möta samtidens behov. I föredraget beskrivs sjukhusområdets historia, de olika tidslagren friläggs och förklaringar ges till bebyggelsens utformning och arkitektur.

Per Lundgren är bebyggelseantikvarie och chef för kulturmiljöavdelningen på Upplandsmuseet.

FOLKRÖRELSEARKIVET
FÖR UPPSALA LÄN

Tisdag 21 april kl. 18.00

Karolinsk post: Välsmort maskineri och skjutglada postmästare

Föreläsare Örjan Simonson

Den svenska stormaktens och Östersjöområdets postväsende var temat för ett forskningsprojekt vid Södertörns högskola 2006–2008. Ramen för projektet var att postens utveckling hade en ledande roll i en kommunikationsrevolution som i flera avseenden liknade vår egen tids. Informationen blev bättre, flödade snabbare och till en lägre kostnad. Tack vare en regelbunden post kunde en samhällselit under 1600-talet vänja sig vid nya kommunikationsvanor, som att kontinuerlig brevväxling blev praktiskt och framför allt ekonomiskt möjligt både privat och i byråkratin. Det var förordningen om postbuden 1636 som lade grunden för en infrastruktur för skriftlig kommunikation, med postbönder som löpte eller red med posten och städernas postmästare som sorterade paket och tog betalt för porto. Landshövdingarna var viktiga, både som de som övervakade att postsystemet fungerade och på grund av att deras verksamhet krävde stor korrespondens. Mänskliga tillkortakommanden innebar ibland grus i maskineriet. Under 1710-talet rapporterade Uppsalas landshövdingar om två riktigt besvärliga postmästare: Uppsalas Gustaf Rudbeck, en ”bråk- och grälmakare av första ordningen”, och Enköpings Peter Adde.

Örjan Simonson är Arkivchef för Folkrörelsearkivet för Uppsala län och docent i historia.

Seminariet för
nordisk namnforskning

Tisdag 27 oktober kl. 18.00

Vad har FN med ortnamn att göra?

Föreläsare Staffan Nyström

På internationell nivå bedrivs omfattande namnvård och namnstandardisering inom ramen för FN-organet UNGEGN. Flera hundra personer från drygt ett hundra länder arbetar mer eller mindre inom UNGEGN. För Sveriges del medverkar företrädare för Lantmäteriet, Institutet för språk och folkminnen och universiteten. I samband med FN-verksamheten används termen geografiska namn (eng. geographical names) i stället för den hos oss vanligare ortnamn (place names). Termen standardisering (standardization) motsvarar delvis det som annars kallas att fastställa namn, men den är något vidare och inkluderar också själva processen (planering, urval, genomförande) som leder dit. FN:s första expertmöte rörande geografiska namn hölls 1949 och UNGEGN bildades i maj 1973. Innehållet i verksamheten har successivt breddats från en mer teknisk standardisering (lingvistiska och kartografiska överenskomelser) till att numer också omfatta frågor om insamling av namn, lagstiftning, utbildning, kunskaps- och faktaspridning, uttal av namn, främjande av minoritetsspråkens namn, namn som immateriellt kulturarv m.m. Rätt namn och namnform på rätt plats är viktigt av en lång rad skäl.

Staffan Nyström, professor i nordiska språk med inriktning mot namnforskning, Uppsala universitet.

István Varga, Clios barn (detalj), 1993, Arkivcentrum

Institutet för
språk och folkminnen

Tisdag 29 september kl. 18.00

Berättat i våra arkivsamlingar: Folkliga traditioner vid Mickelsmäss

Föreläsare Marlene Hugoson

Mickelsmäss är historiskt en viktig märkesdag. I det förmoderna samhället var det en dag då boskap fördes hem från fäbodarna och då marknader hölls. I samband med detta utvecklades många former för firande, inte minst bland ungdomar. I våra folkminnesarkiv finns många berättelser om hur den här dagen firades och traditioner utvecklades.

Marlene är etnolog och forskningsarkivarie vid Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Hon arbetar bland annat med dokumentation om årets folkliga fester.

Riksarkivet

Landsarkivet i Uppsala

Onsdag 25 november kl. 18.00

Krocktjortel, huppskjorta och tryn mösa - klädd i Nås, Västerdalarna

Föreläsare Margareta Jonth

Kläder var allmogens rikedom. På kyrkvallen positionerade sig socknens bönder efter hur de förmådde klä upp hustru och döttrar, söner och sig själva. Förvånansvärt mycket "köptyger" användes redan på 1700-talet.

Nås sockendräkts festvariant har, sedan den uppstod, aldrig varit ur bruk. Andra delar, som konfirmationsdräkt och sorgdräkt, har varit vilande, men börjat tas upp igen på senare årtionden. De sista kvinnorna, som enbart ägde nåskjolar, gick ur tiden på 1960-talet. Då hade Ingmarsspelen (dramatisering av Selma Lagerlöfs Jerusalem, del I) börjat spelas varje sommar, med den medvetenhet det medförde om "nåskläär" vid olika tillfällen i livet.

Margareta Jonth har det senaste året studerat bouppteckningar vid ULA, och uppteckningar och inspelningar vid SOFI. Hon är sångerska med en lång bana inom klassiskt och folkmusik samt en rad administrativa uppdrag inom kultursektorn.

Föreläsningar Arkivcentrum 2015

von Kraemers allé 19, Uppsala
Föreläsningssalen, plan 3
Tel. 010-476 84 00
Fri entré

